

Podobenství o hřivnách (Mt 25, Lk19)

Ježíšovo podobenství o hřivnách je velice pozoruhodné a nese svým způsobem nejednoznačné morální poselství, a z těchto i jiných důvodů bývá velmi často vykládáno. Nakonec je široce známo, a to až do té míry, že biblický výraz použitý v něm (v jedné verzi) vešel do *internacionálního* slovníku jako obecné jméno. Já zde hodlám věnovat pozornost konkrétně tomu faktu, že není dochováno v jedné, ale ve dvou verzích, které se sice mezi sebou shodují co do celkového svého obrysu, jakož i v morálním vyznění, přesto jsou však mezi nimi určité rozdíly, a pokusím se zamyslet nad tím, co nám říkají právě tyto rozdíly.

Proto bude nejlépe představit úplný text tohoto podobenství, a to synopticky v obou verzích, Mt 25 a Lk 19, čímž se všechny shody a rozdíly hned ukáží:

Mt 25	Lk 19
	11 A když to poslouchali, řekl jim další podobenství, protože byl blízko Jeruzaléma a oni si mysleli, že Boží království se má zjevit hned.
14 Je to totiž jako když člověk (ἄνθρωπος) při odchodu na cestu	12 Proto řekl: "Jeden člověk (Ἀνθρωπός τις) vznešeného rodu(εὐγενής) měl odejít do daleké země, aby si odtud přinesl královskou hodnost
zavolal své služebníky (δούλους) a svěřil (dosl. předal, παρέδωκεν) jim svůj majetek (τὰ ὑπάρχοντα αὐτου).	13 Zavolal svých deset služebníků (δούλους), dal (ἔδωκεν) jim deset hřiven (μνᾶς) a řekl jim: `Podnikejte (Nbk)/ Hospodařte s nimi (Ἰσχυρατεύσαθε), dokud nepřijdu.
15 Jednomu dal pět hřiven(τάλαντα), jinému dvě a jinému jednu, každému podle jeho schopností, a odešel na cestu.	--
16 Ten, který dostal pět hřiven, ihned se s nimi dal do podnikání (ἤργάσατο ἐν αὐτοῖς) a získal jiných pět hřiven.	--
17 Stejně tak i ten, který dostal dvě, získal jiné dvě.	--
18 Ale ten, který dostal jednu, odešel, zakopal ji v zemi a tak skryl peníze svého pána.	--
	14 Ale občané (πολίται)ho nenáviděli a poslali za ním poselstvo se slovy: `Nechceme, aby tento nad námi kraloval!`
19 Potom po dlouhé době pán těch služebníků přišel a počítal s nimi účty.	15 Když se pak ujal království, vrátil se; a stalo se, že si nechal zavolat ty služebníky, kterým dal (δεδώκει) peníze, aby zjistil, kolik kdo vydělal(τί διεπραγματεύσαντο).
20 Když přistoupil ten, který dostal pět hřiven, přinesl pět dalších(dosl jiných, ἄλλα , tak i	16 Přišel tedy první a řekl: `Pane (Κύριε, - tak i nadále), tvá hřivna vynesla (προσηργάσατο)

<p>ve v.22) hřiven a řekl: `Pane (Κύριε, - tak i nadále), dal jsi mi pět hřiven a podívej se, získal jsem pět dalších.`</p> <p>21 Jeho pán mu tedy řekl: `Výborně, můj dobrý a věrný služebník. Byl jsi věrný nad málem, proto tě ustanovím nad mnohým. Vejdí do radosti svého pána.`</p>	<p>deset hřiven.</p> <p>17 On mu odpověděl: `Výborně, můj dobrý služebník. Protože jsi byl věrný v nejmenším, měj moc nad deseti městy.`</p>
<p>22 Potom přistoupil ten, který dostal dvě hřivny, a řekl: `Pane, dal jsi mi dvě hřivny a podívej se, získal jsem další dvě.`</p> <p>23 Jeho pán mu řekl: `Výborně, můj dobrý a věrný služebník. Byl jsi věrný nad málem, ustanovím tě nad mnohým. Vejdí do radosti svého pána.`</p>	<p>18 Potom přišel druhý a řekl: `Pane, tvá hřivna vydělala (ἐποίησεν) pět hřiven.`</p> <p>19 A tomu řekl: `Také ty buď nad pěti městy.`</p>
<p>24 Potom přistoupil i ten, který dostal jednu hřivnu, a řekl: `Pane, věděl jsem, že jsi přísný člověk, že sklízíš, kde jsi nezasel, a sbíráš, kde jsi nerozsypal.25 A tak jsem odešel a skryl tvou hřivnu v zemi, protože jsem se bál. Pohled', zde máš, co je tvoje.`</p>	<p>20 Potom přišel jiný a řekl: `Pohled', Pane, tvá hřivna, kterou jsem měl uloženou v šátku.21 Bál jsem se tě totiž, neboť jsi přísný člověk. Vybíráš, co jsi neuložil, (αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας) a sklízíš, co jsi nezasel.`</p>
<p>26 Jeho pán mu však odpověděl: "Ty zlý a líný služebník! Věděl jsi, že sklízím, kde jsem nezasel, a sbírám, kde jsem nerozsypal!</p>	<p>22 A tomu řekl: `Soudím tě z tvých vlastních úst, zlý služebník. Věděl jsi, že jsem přísný člověk, že vybírám, co jsem neuložil, a sklízím, co jsem nezasel.</p>
<p>27 Měl jsi tedy dát mé peníze směnárníkům (Nbk) / peněžníkům (ČEp) (τοῖς τραπεζίταις,) a já bych, až přijdu, vzal, co mi patří i s úrokem.</p>	<p>23 Proč jsi tedy nedal mé peníze na stůl <i>směnárníkům</i>, abych si je, až přijdu, vybral (ἂν αὐτὸ ἔπραξα) i s úroky?</p>
<p>28 Vezměte mu tedy tu hřivnu a dejte ji tomu, <u>kdo má deset hřiven</u>.</p>	<p>24 Tehdy řekl těm, kdo tam stáli: `Vezměte mu tu hřivnu a dejte ji tomu, <u>který má deset hřiven</u>.</p>
<p>---</p>	<p>25 A oni mu řekli: `Pane, má deset hřiven.</p>
<p>29 Každému, kdo má, totiž bude dáno a přidáno(ČEP) / a bude mít hojnost (NBK) / <i>bude oplývat</i>(καὶ περισσευθήσεται), ale tomu, kdo nemá, bude vzato i to, co má.</p>	<p>26 `Říkám vám totiž, že každému, kdo má, bude dáno, ale tomu, kdo nemá, bude vzato i to, co má.</p>
<p>30 A toho neužitečného služebníka vyhod'te do té zevnější tmy. Tam bude pláč a skřípění zubů."</p>	<p>27 Ty mé nepřátele, kteří nechtěli, abych nad nimi kraloval, pak přiveďte sem a pobijte přede mnou.</p>

Shrňme nejdříve očividné rozdíly mezi oběma verzemi:

- Lukášovská vezte opatruje podobností úvodem se zřejtelnými politickými narážkami;, které pokračují i v dalším textu Mt nic takového nemá.
- Mt popisuje podrobně obě fáze příběhu – rozdělení peněz, i jejich zpětné vybírání pánem; Lk první fázi zcela vypouští: to,co se během ní odehrálo, vyrozumívá čtenář víceméně až z popisu fáze druhé, tj. skládání účtů pánovi
- největší rozdíl, zároveň však nejméně nápadný je v tom, že **obě verze naprosto rozdílně popisují klíč, nebo chcete-li „mechanismus“ rozdělení, a to ve všech jeho třech fázích**- ve fázi samotného rozdělení pánova majetku, ve fázi „navyšování hodnoty“ i ve fázi odměny

Zároveň však jsou mezi oběma texty i velice významné shody. Kromě oněch v celkovém zaměření a vyznění jsou to ještě následující detaily:

- Formulace námitky/obranu „špatného služebníka“ i na ně navazující rada o tom, že měl v takovém případě dát peníze na úrok, je skoro úplně shodná: Přistoupil i ten, který dostal jednu hřivnu, a řekl: *Pane, věděl jsem, že jsi přísný člověk, že sklízíš, kde(Mt) / co (Lk) jsi nezasel, a sbíráš, kde jsi nerozsypal.* (Lk jen maličko konkrétněji: *Vybíráš, co jsi neuložil, (ἀίρεις ὃ οὐκ ἔθηκας)*
- Shodné je i závěrečné LOGION: **KAŽDĚMU, KDO MÁ, BUDE DÁNO, ALE TOMU, KDO NEMÁ, BUDE VZATO I TO, CO MÁ.** (U Mt je do něj vložen malý dodatek)

Tyto doslovné shody svědčí nepochybně o určité míře závislosti obou textů. (Tj. je to opravdu JEDNO podobenství, jen dvakrát převyprávěné a zapsané.)

V tomto závěrečném logiu můžeme možná také zachytit krystalizační jádro, okolo něž a kvůli němuž byl nakonec celý příběh vytvořen, a to nejspíš samotným Ježíšem. (Nezaznamenal jsem zatím žádnou tak liberální teorii, která by přizpůsobovala autorství ježíšových podobenství sborové tradici, nebo některé z redakcí) Tento příběh mohl být docela dobře vyprávěn Ježíšem učedníkům proto, aby osvětlil, co myslel, nebo aby jim tak vyložil a přiblížil právě onen temný -a nepochybně pobuřující - výrok KAŽDĚMU, KDO MÁ, BUDE DÁNO, ALE TOMU, KDO NEMÁ, BUDE VZATO I TO, CO MÁ.

Na druhé straně, to, co mají obě verze rozdílně (tj hlavně třetí z výše uvedených bodů) , nebo jedna z nich nemá (první dva body) pravděpodobně není pevnou součástí Ježíšova vypravování¹, ale je dílem invence jednotlivých evangelistů.²

Podívejme se tedy nyní na to, co jejich práci charakterizuje:

Lukášův příběh je plný narážek na konkrétní politické události – to mu dodává značné zemitosti. Pán, který má mnoho jiných starostí a záměrů, podniká onen „experiment“ s rozdáváním peněz jen jakoby mimochodem, dalo by se říci, aby zvýšil zisk z celého svého troufalého podniku. A ostatně - rozdat, nebo svěřit někomu část svého majetku, když se vydáváme na cesty , a navíc v takové nejisté a nazajištěné situaci, kdy nevíme, zda nelibost (spolu)občanů³ nepovede k újmě na něm, nebo dokonce k jeho úplnému rozchvácení, může být docela rozumné opatření – jakási zadní dvířka pro případ, že by to „venku“ dopadlo špatně. V tomto kontextu zní pánova výhrůžka z v.22 „*Věděl jsi, že jsem přísný člověk, že vybírám, co jsem neuložil, a sklízím, co jsem nezasel*“ docela věrohodně. Příběh také drasticky končí: *Ty mé nepřátele, kteří nechtěli, abych nad nimi kraloval, pak přiveďte sem a pobijte přede mnou.*

Máme zde před očima jednoznačně lidského pána, který určitě není žádný světec, ale muž ambiciózní, smělý, tvrdý a snad i krutě bezohledný.

1 Takové vypravování se mohlo odehrávat i opakovaně; ani dnes nemůže žádný učitel doufat, že si žáci zapamatují a vstřípí do mysli, co jim bylo řečeno *pouze jednou*.

2 Z čehož plyne, že bychom měli vlastně svůj úkol rozšířit a nesrovnávat jen dvě rozdílné verze, ale obě ještě s jakousi rekonsturovanou třetí, „ježíšovskou“.

3 Touto terminologií a rozvrstvením sil jako by Lukáš popisoval spíše helénistickou *polis* nežli poměry v nějaké (malé) orientální despocii.

Oproti tomu **Matoušova** verze má od počátku jakýsi spirituální nádech: Matoušův pán nejedná impulzivně, ale promyšleně, a také evidentně bere zřetel na to, čeho je ten který služebník schopen, na to, jaký je (*Jednomu dal pět hřiven, jinému dvě a jinému jednu, každému podle jeho schopností.*). Matoušův pán také své dobré služebníky chválí (*Výborně, můj dobrý a věrný služebníku. Byl jsi věrný nad málem, ustanovím tě nad mnohým.*)

To vše by zatím se dalo vysvětlit stále tím, že na rozdíl od „tvrdého“ Lukášova pána, zde máme pána „lidumilného“ (ale slova o pánově tvrdém jednání jsou v Matoušově evangeliu také, oproti Lukášovi je vynecháno jen výslovné označení pána za „tvrdého“!)

Jsou zde však dva další detaily, které naznačují, že půjde o pána jiného než lidského. Prvním je nenápadné slůvko „po dlouhé době“ (μετὰ δὲ πολὺν χρόνον) ve v.19. Co je „po dlouhé době“, to může být na celý lidský věk, nebo na věk světa, aión, a až potom se vše sečte zhodnotí. Co působí v takovéto dlouhodobé, snad i eschatologické perspektivě, jsou boží věci (*boží mlýny* bychom mohli říci společně s hezkým českým příslovím). V této souvislosti je vhodné také upozornit, že v Matoušově evangeliu následuje perikopa o hřivnách **bezprostředně** za perikopou o moudrých a pošetilých pannách, v níž je motiv čekání na příchod dlouho se nevracejícího pána motiv ústřední.

Nejpřesvědčivější důkaz je však na samém závěru. Matoušovská verze totiž nekončí nějakým pobíjením protivníků, ale formulí *A toho neužitečného služebníka vyhod'te do té zevnější tmy. Tam bude pláč a skřípění zubů* Toto je ovšem takřka standardní formule, kterou Matouš ukončuje Ježišovy řeči, které se týkají *nebeského království*. (např 8,12; 13,42; 13,50 aj.)

Bylo by ovšem nesprávné vyvodit z tohoto srovnání, že zatímco Matouš popisuje chování nebeského Pána, popisuje Lukáš pána pozemského. To nedává smysl hlavně proto, že Ježíš jistě vyprávěl svá podobenství jako podobenství o věcech nikoli pozemských, jež jsou pozemskými pouze zobrazovány. Onoho nebeského Pána jasně rozpoznávám v evangeliu Matoušově; u Lukáše si jakoby nasazuje masku pána pozemského a promlouvá k nám skrze naprosto lidské, konkrétní události. Je myslitelné i to, že je nám zde *nebeský* Pán představován v takové drsné, velmi zpozemštělé podobě, má třeba důvod v nějaké mysticko-gnostické tradici blízké například známému gnostickému mýtu u upadlém spasiteli, jak jej známe z *Písně o perle* z ActThom⁴.

Ted' ovšem musíme ještě věnovat pozornost tomu nejpodstatnějšímu, totiž jak se s oněmi nebeskými dary (že jsou vskutku nebeské, nám právě prokázal rozbor, který jsme provedli) – jak se s nimi nakládá. A protože o tom mají oba evangelisté představu zcela rozdílnou uchýlíme se opět ke srovnání tabulkou:

	Mt	Lk
1. Co Pán rozdělí?	svůj majetek (τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ).	deset hřiven (
2. Jak? (V jakém statutu či modu)	svěřil (dosl. předal, παρέδωκεν) jim	dal (ἔδωκεν) jim
3. Podle jakého klíče?	Jednomu dal pět hřiven(τάλαντα), jinému dvě a jinému jednu, každému podle jeho schopností,	Žádného služebníků je deset a hřiven také, takže je nasnadě myšlenka že je podělil po hřivně, ale spíše se o to pán (a tudíž ani evangelista) nestará.

4 Podrobný rozbor tohoto spisu viz Pokorný, Petr: *Píseň o perle. Tajné knihy starověkých gnostiků*; Vyšehrad, Praha 1986

		Zato vydává jednoznačný příkaz: Podnikejte (Nbk)/ Hospodařte s nimi (ČEP) (Πραγματεύασθε),
4. Co se s nimi pak děje?	Obdarování, jež není necháno ladem přináší zisk; „zmrazený“ vklad zůstává netknutý, zisk však nepřináší.	
	Větší obdarování přináší úměrně větší zisk. „Procento zisku“ je u všech služebníků stejné.	„Základní vklad“ jedné miny se u jednotlivých služebníků „zhodnocuje“ velmi, až extrémně rozdílným způsobem
5. Jak jsou služebníci odměňováni?	stejně a nerozlišeně (<i>Byl jsi věrný nad málem, ustanovím tě nad mnohým. Vejdí do radosti svého pána.</i>)	úměrně výkonu

Porovnejme nyní celý proces. začněme body 1-2. V nich se na první pohled nejeví být velký rozdíl, ale není tomu zcela tak: *Deset hřiven* je sice ohromná částka, a mmohla by být docela dobře celým pánovým majetkem, přesto je zde rozdíl principiální: Lukášovský pán poskytuje omezenou, definovanou částku⁵, určitý díl svého majetku. Matoušovský pán rozdává takto svůj majetek *celý*. To nás zpětně ved k tomu, co jsme již vypořizovali: Nebeskému Pánu, Bohu, patří vše, jeho vlastnictví není ničím omezeno, a stejně tak není ničím omezen ani jeho dar. Už patrističní spisovatelé si všimli, že *nekonečný Bůh musí dávat nekonečné dary*⁶. A náš matoušovský pán se věru tak chová. Zároveň z toho plyne i to, že i když Bůh něco dává, přesto zůstává jeho vlastníkem - proto je konsistentně v bodu 2 slabší výraz *svěřilpředal*.⁷

Způsob rozdělování - bod 3 - tematizuje vlastně jen Matouš, u Lukáše je implicitní. Orthodoxnější je samozřejmě verze matoušovská: božský Hospodář, jenž vše dopředu uvážil, ne-li přímo naplánoval, a ví o schopnostech i neschopnostech, silných i slabých místech každého jednotlivce, zcela konvenuje s představou o božství, jakou má většina monotheistických náboženství. Lukášovo nerozpracování tohoto bodu může vést ke dvěma závěrům. To, že je služebníků deset a hřiven také deset, může naznačovat, že byli poděleni rovnoměrně, čili, že se všem dostalo stejných možností. Tak nějak - ovšem nerealisticky! - bychom si to asi rádi představovali v moderní společnosti, ale obávám se, že pravdě blíže bude druhý závěr, totiž že *pánovi je to jedno!* Neřídí ono rozdělování - asi tak jako když velmož rozhodí mezi shromážděný lid hrst mincí. To by pak - pokud ten obraz domyslíme - dokonce znamenalo, že větší rvavost v této počáteční fázi zaručí dotyčnému lepší výchozí pozici v soutěži o lepší výsledek a lepší prezentaci před pánem. Pokud by takto skutečně jednal *nebeský* Pán, znamenalo by to, že lidský osud řídí buď nějaký železný zákon, nebo slepá náhoda, tak trochu jako u Marxe. - Další doklad pro to, že u Lukáše je to jednoznačně nějaký *pozemský* pán.⁸

5 Ejhle, jak nám zde sám jazyk pomáhá *část-ka* je vyčíslitelný díl něčeho.

6 Něco takového vlastně vyplývá už z novoplatónské představy Boha jako neohraničeného Jednoho, jež z principu nemůže znát žádné hranice ani mnohost.

7 Zde je ovšem rozdíl oproti lukášovské verzi spíše zdánlivý; Lukáš sice má prosté *dal*, avšak další vývoj událostí, nenechává nikoho na pochybách, že by jeho pán na svůj majetek jakkoli definitivně rezignoval.

8 V této fázi je možná dobře se zamyslet, jak tedy takto vyprávěný příběh může být duchovním ponaučením, případně obrazem nějakých nebeských poměrů / nebeského království. Takovýto příběh rozhodně není alegorický jako u Matouše a jednající osoby se nedají lehce s něčím ztotožnit. Myslím si, že Lukáš pochopil toto Ježíšovo podobenství jako příběh o tom, *jak se má, ba musí člověk chovat ve spleťtých a často nespravedlivých poměrech tohtoto světa a jakou vytrvalost a vůli musí osvědčit, aby uspěl* - ovšem ne už jen ve věcech tohtotio světa, leč i v onom tajemném světě "božího království".

Pak je tu ovšem ještě jedna možnost výkladu. Kde totiž schází vyčíslení a kvantita, může jít buď o věc nekonečnou, nebo nevyčíslitelnou (jak jsme viděli výše), anebo o *kvalitu*. Tedy v tomto konkrétním případě ne o to, *kolik a jak* pán komu svěřil, ale prostě, že jim něco svěřil. To by vzhledem k dalšímu vývoji příběhu - bylo i dost pravděpodobné.

Co se totiž s pánovým vkladem u jednotlivých služebníků odehrává, se v obou verzích evangelního příběhu také velice liší. U Lukáše se "hospodářské výsledky" jednotlivých služebníků - při nejasně definovaném základním vkladu⁹ - diametrálně liší; a jejich odstupňované výsledky jsou také pánem jim úměrně, tedy opět odstupňovaně hodnoceny. Výsledek je tedy jednoznačně v rukou služebníků.

U Matouše je tomu zcela jinak: "Dobří" služebníci - a těch je většina - přinášejí pánu zisk úměrný jejich počátečnímu vkladu - přesně jeho dvojnásobek. Rozdílnost mezi nimi je tedy určena už samotným pánem a jeho počátečním darem, který dotyčný služebník buď zhodnotí nebo nikoli.¹⁰

A rovnostejně a bez rozdílu se také všem věrným služebníků u Matouše dostává jejich odměny; pán je vítá touž formulí: *Výborně, můj dobrý a věrný služebníku. Byl jsi věrný nad málem, proto tě ustanovím nad mnohým. Vědi do radosti svého pána..*

Tím jsme u konce s tím, co nám o příběhu vypovídají rozdíly jeho verzí. Možná jsme však nedocenili, co nám vypovídají jejich *shody*. Nepochybnou shodou obou verzí je pánovo tvrdé jednání s neúspěšným, nebo možná nedbalým služebníkem: *Veďte mu tedy tu hřivnu a dejte ji tomu, kdo má deset hřiven*. To zapadá mnohem lépe do Lukášova "ekonomického" a "na výkon zaměřeného" schématu, nežli do Matoušova vyprávění o božské harmonii vesmíru. Z ekonomického hlediska je to také snadno pochopitelné a racionální: Máme-li na zřeteli celkový zisk, není v zájmu věci svěřovat prostředky těm, kdo se v hospodaření s nimi neosvědčili, a svěřit je tomu nejúspěšnějšímu ze služebníků/podnikatelů je zcela nasnadě. Nicméně ani Matouš necítil potřebu tento rys příběhu nějak ohladit a přizpůsobit. Proč?

Matouš byl zřejmě velice dobrý psycholog a znalec lidských povah. Tomuto služebníku by totiž nijak neprospělo, kdyby s ním i Matoušův lidumilný pán jednal přívětivěji. Tím, že se do oné hry odmítl zapojit, že odmítl "přijmout svěřenou hřivnu za svou" a nakládat s ní jako s něčím, co mu patří a co se v souznění s jeho vlastní osobou může transformovat v něco jiného a "přinést další hřivnu", prokázal jasně, že ona hřivna *není* jeho, že mu nepatří. Pro něj nemá další účast v této "hře" žádný význam, spolupráce mezi ním a pánem není v těchto souřadnicích možná. Asi by matoušovskému stylu slušelo lépe, kdyby pán tuto nevyužitou hřivnu spravedlivě rozdělil a rozpočítal mezi své dobré služebníky, ale to by celý příběh značně - a také neúčelně - zesložilo

Dopodrobna jsme se zde zabývali nejrůznějšími kvantitativními aspekty našeho podobenství, které nám vskutku přinášejí cenné informace. Zatím jsme však nezaměřili naši pozornost na *kvalitativní*

Centrem jeho vyprávění tedy není onen pán - který po mnohých stánkách jako by přímo připomínal nějakého démona - ale *člověk*, člověk tomuto pánu a takovým poměrům podřízený.

9 Nicméně formulace ve v. 20, která je shodná z matoušovskou verzí a kde se hovoří o *jedné* mině, kterou poslední služebník přináší "v šátku", svědčí pro to, že byli poděleni minimálně touto částkou. A poněvadž jich bylo deset, nezůstává jiná možnost, než že všichni dostali stejně. Naopak - to Matouš musí do svého v 24 přidat charakteristiku "který dostal jeden talent", což prozrazuje, že jeho umné osdtupňování výchozího vkladu samotným Pánem, je jeho vlastním, tj. Matoušovým konkrétním domyšlením Ježíšem vyprávěného podobenství.

10 Že toto asi nebyl původní Ježíšův záměr vynikne poměrně snadno srovnáním s podobenstvím o rozsévači (ve verzi Mk 4, a Mt 13; Lk 8,8 zde podává podobenství v určité zkratce, kde se mluví jenom - a to jistě hyperbolicky, Lukáš jako městský člověk neměl asi přímo cit pro přírodní -zemědělskou realitu původních Ježíšových posluchačů - o *stonásobném* užítku.) Jedn o jedině zrno přináší pokaždé *jiný* výtěžek.

stránku věci.¹¹ Jak by příběh/podobenství vypadal, kdybychom ho zbavili všech kvantitativních rysů? Byl by poměrně jednoduchý:

- Jeden člověk při odchodu na cestu zavolal své služebníky a svěřil jim část svého majetku.
- Potom, po dlouhé době pán se k služebníkům vrátil a počítal s nimi účty.
- Služebníci, kteří pánův majetek rozmnožili, došli od něho velké chvály a odměny za svoji věrnost.
- Byl však mezi nimi jeden, a ten odevzdal přesně to, co od pána dostal. Toho pán přísně napomenul, nazval ho zlým služebníkem a nevěrným, poručil mu sebrat svěřený majetek a dát ho těm, kteří byli (nej)úspěšnější.
- Hle, takto platí/takový je význam slova: **každému, kdo má, bude dáno, ale tomu, kdo nemá, bude vzato i to, co má.**

Možná jsme se touto rekonstrukcí i dost přiblížili původní „ježíšovské“ verzi, ale o to mi primárně nešlo. Zato v této zjednodušené formě může snad lépe zasvitnout, oč mohlo Ježíšovi v tomto podobenství jít. Následující úvaha se sice neopírá o žádné doklady a je čistou spekulací, ale domnívám se, že by mohlo jít o svého druhu polemiku s určitými „zbožnými“ lidmi (a ti se velice často vyskytovali právě mezi Ježíšem tak často kritizovanou staranou farizeu), kteří neustále a na všechno říkají : „Jak Pán dá.“ „Dopřeje-li nám Hospodin“ „Je to v rukou Božích“, apod. Toto podobenství jasně říká, že pán dává a dal; ovšem očekává, že jako je on neustálým zdrojem vývoje světa, budou i jeho lidské výtvořiny nesoucí jeho obraz jednat podobně a iniciativně tento vývoj dále stimulovat. Čistě *reaktivní* jednání jednotlivce, který odhadl, co asi jeho pán chce, a zařídil se podle toho, je velice příkře odsouzeno. Tento výklad současně nevylučuje, že bylo podobenství vytvořeno v zájmu vysvětlení velice obtížného a an první pohled tvrdě, ba až absurdně znějícího logia *každému, kdo má, bude dáno, ale tomu, kdo nemá, bude vzato i to, co má.každému, kdo má, bude dáno, ale tomu, kdo nemá, bude vzato i to, co má.* V kontextu příběhu je jedinci odebráno jen to, s čím si dotyčný nevěděl rady a bylo mu to k ničemu; a na druhé straně, ti kteří se osvědčili při zvládnutí určitých úkolů, dostanou k těmto svým, které už zvládají, úkoly nové.

Na úplný závěr bych rád připomněl filosofický koncept Jana Sokola, kterému on sám dal název *Etika dědice*¹² a bere v něm úvahu ve filosofii a etice většinou zcela přehlížený fakt, že – při respektování naprosté mravní a kognitivní autonomie jedince – jsme jako obyvatelé země a držitelé určitých statků, vždy něčí dědici: že jsme věci, které považujeme nyní za své ve valné míře nenabyli sami, ale že nám byly někým darovány, svěřeny, nebo odkázány ; a také že takový odkaz implikuje určitý *závazek*, který by při našem každodenním ekonomickém a jiném rozhodování měl být přítomen a brán v potaz, neboť jinak necháváme vyschout určitý životodárný zdroj, z něhož se napájí celá lidská kulturní civilizace.

11 Ta přitom u Ježíše vystupuje vždy sioně do popředí, až tak, že to bývá posluchačům pohoršením – vzpomněme na podobenství o dělnících na vinici – Mt20 par

12 Viz např. Sokol, Jan: *Etika, život, instituce*, Vyšehrad, Praha 2014 str. 168 nn. Apoň jeden odstavec (str.174) stojí za plné ocitování:

Je tu však ještě jiný pozoruhodný fenomén, který každé vyrovnání vylučuje – totiž odkaz nebo dědictví. Se zemřelým dárce se dědic nikdy nemůže vyrovnat, a pokud by mu prokazoval nějakou vděčnost, bude čistě symbolická. Kdyby chtěl vyhovět přání dárce, nemůže se odvděčit jemu, ale svoji péči musí věnovat samotnému odkazu – například tím, jak s ním naloží a jak se o něj postará. To nemůže mít povahu „dávám, abys dal“, nýbrž naopak „Dávám, protože jsem dostal“. - podtrhl. V.O.